

תענית אסתר אז והיום מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

הפרק השלישי במגילת אסתר פותח במלים: "אחר הדברים האלה", אחר שהתגלה ששני שרי המלך ביקשו להרעילו, היינו מצפים שהמלך יקים ועדת חקירה לגלות מי עמד מאחורי המזימה. ברם, המלך פועל באופן הפוך, ומרוקם דווקא את מי שעמד מאחורי ניסיון ההתנקשות בו: "אחר הדברים האלה גדל המלך אחרשורש את הקן בן הפדחתא האגגי". אנו למדים מכאן, כי לעתים נעשים דברים שאינם מובנים כלל בשעתם, ורק במרוצת פעמי ההיסטוריה מתבררת תכליתם.

מִרְדֵּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה

"וְכָל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ... כָּרְעִים וְיִשְׁתַּחֲוִים לְהֶקֶן כִּי בֵן צֶהָר לֹו הַמֶּלֶךְ". מרדכי הבין שהיהדות חייבת למחות כנגד תופעות של אלימות גם תוך כדי סיכון ממשי. ברם, התנגדותו של מרדכי לפולחן המן עוררה כנגדו מתנגדים מבית. יהודים רחוקים מהיהדות תקפו את מרדכי בטענה שהוא קיצוני, הואיל והוא מסכן את העם בעמידתו על עקרונותיו. ולעומתם, היו בקרב העם משלומי אמוני ישראל, שתמכו במרדכי והבינו את חומרת האלימות בפולחן האדם וזרותה.

עבדי המלך שואלים את מרדכי "מִדַּע אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ?", אך מרדכי "לֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם". שנאתם למרדכי שלחה אותם לספר להמן על סרבנותו של מרדכי. הם עשו זאת מתוך שעשוע מרושע, בבקשם לראות את המאבק שבין המן למרדכי. המן כמובן מתמלא חמה, ומתנחם בלבו להרוג את מרדכי ואת כל העם היהודי. גאוותו של המן מכריחה אותו לשאוף לנקמה בלתי מידתית לחלוטין, מוות לכל היהודים עם מרדכי בעוון סרבנות איש אחד. גם בימינו, אנו חוזרים ומתמודדים עם "נאורות" שקרית ומתחסדת, אשר בתוך תוכה מייחלת למפלתו של עם ישראל שנוא נפשה. ולא רק מחוץ, גם מבית אנו נחשפים לתקשורת בלתי מאוזנת באופן קיצוני, ולתרבות זרה אשר שמה לה למטרה לרדוף את היהדות ונושאה ולהציגם באופן מבזה ומלעיג.

פְּאִיִּם עַל שֵׁם הַפֹּהַר

הפור נופל בחודש אדר. בלהיטותו להשמיד את עם ישראל, המן מפיל גורל עוד לפני שהוא דיבר עם המלך וקיבל את אישורו. במלכות אחשורוש אין משפט צדק מושכל, חיי אדם נתונים למצבי הרוח של שליטים הוללים ורשעים, ואשר בעיניהם חיי עם ישראל אינם אלא כמשחק בקוביה. לאחר שנתקבל תאריך ההשמדה, המן פונה למלך: "יִשְׁנֹו עִם אֶחָד מִפָּאָר וּמִפָּרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינַת מְלָכְתְּךָ", ואף שיש עמים רבים במלכותך, אלה "דְּתִיבָהּ שְׁנוֹת מְכָל עַם", הם כופרים באילולים שלנו. שמה תאמר, מצוי שבני אדם יהיו שונים בהשקפותיהם, לא רק זאת אף זאת: "וְאֵת דְּתִי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עוֹשִׂים" - אלה עקשנים גדולים ובעלי עקרונות, ולכן יש בהם פוטנציאל למרד בנקל. לכל זאת הוסיף המן גם את ההיבט הכלכלי, "וְלִמְלָךְ אֵין שְׂחָה לְהַנִּיחֵם", לא כדאי למלך להחיותם, בטלנים הם ברוב ימי השנה ימי השבת וחגיהם רבים, לפיכך "אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדֵם".

המן אינו מסתפק בשלל הטענות שהוא מציב בפני המלך. כפוליסט ביטוח להסכמת המלך הוא מציע לו שוחד: "וְעִשְׂרֵת אֲלָפִים פָּרָס כֶּסֶף אֲשֶׁקֶל... לְהַבִּיא אֶל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ" - דע לך המלך, כי כלכלתך לא תפגע בהכחדת היהודים, וכל נזק שעלול להיגרם למערכת הבנקאית או לצניחת מניות הבורסה או לחברות הביטוח - אני אממן. עשרת אלפים ככר כסף - זהו שוויו של עם ישראל בעיני הגויים אז.

אוהב או שמא אויב?

היינו מצפים מאחשורוש שיגער בהמן: להרוג אומה שלימה? ולכל הפחות שיתמקח איתו על סכום הכסף בעבור השמדת היהודים. ברם, תשובת המלך מהדהדת ברשעותה: "וַיֹּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ... וַיַּתֵּן לְהֶקֶן בֶּן הַפִּדְחָא הָאֲגָגִי צֶרֶר הַיְּהוּדִים... וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶקֶן, הִפְסֹף נָתַן לָךְ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ". אחשורוש מתגלה לפנינו בפרצופו האמיתי, שונא ישראל מובהק אפילו יותר מהמן. בתחילה הוא נוהג ב"נייטרליות" אירופית טיפוסית, ברם, ברגע הכרעת השמד, מנחית את ידו באכזריות להכחדת עם ישראל. מִקְסָרְיָה החשובים של מגילת אסתר הוא, שיש נראים כאוהבים נעימים אך אינם אלא אויבים קשים ומרים. גם בימינו, עולמנו הוא עולם של מסכות. רשעים וצבועים משחקים בחיי בני אדם בכלל ובגורלו של עם ישראל

בפרט. וזהו אחד מטעמי לבישת המסכות בימי פורים. המן נחוש לבצע את זממו, "וַיִּכְתֹּב כָּל אֲשֶׁר צָהָה הָקֵן... וַיְחַתֵּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ". המן שולח אגרות השמדה לכל המדינות, ופותח במתקפה תעמולתית מתוחכמת כנגד היהודים. המן לעומת היטלר, לא ניסה להצדיק את השמדתו ב"תורת הגזע", אלא ביקש להשמיד מכח הפראיות והחיתיות של רשעי הגויים, אשר רק המתינה לאפשרות להתפרץ ולכלות. "וַיִּשְׁלַח סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים... לְהַשְׁמִיד לְהַרְג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנֶּעֶר וְעַד זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד... וְשָׁלַלְם לְבָזוֹ". שונאי ישראל מתדרדרים לשפל השפלות, הורגים והוללים, "וְהִדָּת נִתְּנָה בְּשׂוֹשֵׁן הַבִּיָּרָה, וְהַמֶּלֶךְ וְהָקֵן יִשְׁבּוּ לְשָׁתוֹת", מסיבות הוללות ושכרות לצד רצח והשמדה. מי שאינו מכיר את היסטוריית העם היהודי ואת מהותו של עם ישראל וייעודו, רחוק יהיה מלהבין מהי אנטישמיות. בעונותינו, בכל דור ודור קמים עלינו לכלותינו, וה' ברוך הוא מצילנו מידם.

זַעֲקָה גְּדֹלָה וּמָרָה

"וַיִּקְרַע מִרְדֵּכִי אֶת בְּגָדָיו וַיַּלְבֹּשׁ שָׂק וַאֲפֹר... וַיִּזְעַק זַעֲקָה גְּדֹלָה וּמָרָה". מרדכי זועק לעם היהודי להתעורר, "וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה... אֲכָל גְּדוֹל לַיְּהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּמִסְפָּד שָׂק וַאֲפֹר יַעַץ לְרַבִּים". מרדכי שוב מסכן את עצמו, ובניגוד לכללי המלכות הוא הולך לשבת בשער המלך בלבוש שק. כל אותה העת אסתר מורחקת מהמלך ואינה יודעת מכל המתרחש, עד שנערות אסתר מספרות לה שמרדכי יושב בשער המלך.

אסתר מתחלחלת מאד, וקוראת למרדכי להבין מה קרה. מרדכי מספר לה על הסכנה הגדולה ומפציר בה לגשת למלך אחשורוש לבטל את רוע הגזירה. אסתר חוששת בתחילה, משום שיש בכך סכנת חיים, אך מרדכי מעורר אותה להבנה שעם ישראל נמצא בסכנה קיומית. אסתר נעתרת, ומבקשת שמרדכי יורה לצום שלשה ימים, וביניהם י"ד בניסן. עם ישראל קפץ את שמחת ליל הסדר, מתענה וזועק לה'. בתום שלושת הימים אסתר ניגשת למלך ועושה את הצעד הראשון לקראת הצלת עם ישראל. ללמדנו כי בכל דור לפני גזירה או מלחמה, בד בבד יש להכנס לצום ועצרה על מנת להגביר את הרוח בצדקת דרך היהדות. יהי רצון שנזכה להתבונן ולהבין מתולדות עמנו כיצד להבטיח את המשך קיומנו בארץ ישראל.

העלון מוקדש לזכרו של ר' שלום ב"ר יהיא בדיחי נע"ג

הליכות עם ישראל-עמותה להפצת ערכי היהדות הנאמנה

רח' נחל גמלא 2, קריית אונו, ת.ד. 211, מיקוד: 55100

בשיתוף: "אורות יצחק", גרעין תורני קהילתי - מודיעין

מכון תורני לחקר
מנהג העדות

שבתות עיון
וירחי כלה

כולל אברכים

ארגון
"אשת חיל"

בית מדרש
לדיני הממונות

המרכז העולמי
למשפט התורה

"בשם ה' אל עולם" - קריאה לדרך האמת הרב ד"ר אדיר דחוח - הלוי יצ"ו

סובבת הוא סילוק עבודה זרה ומחייבת עקבותיה... וברורה עתה גם תשובתו של מארי לשאלה מדוע קרא הרמב"ם להלכותיו הראשונות "סודי התורה": "קרא שם הלכות אלה 'סודי התורה' ולא 'סודי האמונה' כי לדעת רבנו, מי שְׁנָדָקָה לו שהוא יודע תורה, ואינו יודע את ה' בדרכו של רבנו ובשיטתו, גם תורה אין לו".

רק לאחר הנחת היסודות המחשבתיים הנכונים יש מקום לבוא וללמוד הלכות ודינים, וכל מי שישא ויתן בהלכות התורה בלא שהונחו בדעתו יסודות הדת המחשבתיים רחוק מאד מהאמת, וכפי שכתב רבנו ב'מורה הנבוכים': **"וכל זמן שאתה עושה מצוה אתה עושה אותה באברך כמי שחופר גומה בקרקע או חוטב עצים מן היער מבלי להתבונן בענין אותו המעשה, ולא ממי בא ולא מה תכליתו, אל תחשוב שהגעת אל התכלית, אלא תהיה אז קרוב למי שנאמר בהם 'קרוב אֶתָּה פְּתִיחָם וְרָחוֹק מִפְּלִיתֵיהֶם' (ירמיה יב, ב)"** (מורה"נ, ג, נא).

וזו הסיבה שרבנו פתח את ספרו משנה תורה ב'ספר המדע', בהלכות שמטרתן להאיר את שכלו של האדם בדעת, לרוממו לבחון ולבקר חידושים בעין המחשבה, לְשַׁנֵּב למעלת אהבת האמת, ולהדריכו ל'סוד היסודות ועמוד החכמות' - לידעת ה' יתעלה ויתרומם.

ברם, רבים הם אשר תקפו את רבנו הרמב"ם, רבים הם אשר לא עָרַב לחיפם מבטו החודר והנוקב עד התהום, וכפי שתיארם בצוואת ספרו 'מורה הנבוכים': "אבל המבולבלים אשר כבר נְתַטְנְפוּ מוחותיהם בדעות הבלתי נכונות ובדרכים המטעים... **ומדמים שהם בעלי עיון ואין להם ידיעה כלל...** הם יירתעו מפרקים רבים ממנו, ומה מאד יקשו עליהם, כי לא יבינו להם ענין, ועוד כי מהם **יתגלה פסולת הסיגים שבידם** [ולכן התנגדו לו שלא תִּתְּשֵׁף תרמיתם] **שהם סגולתם ורכושם המיועד לאידם**". המידות הרעות וההשקפות הנפסדות הן רכוש הַתְּעוּקִים הרחוקים מה' יתעלה ויתרומם, והן אלה אשר יסבבו אל הַסָּכָל המחזיק בהן רעה וימיטו עליו שבר, מידה כנגד מידה.

ונסיים בקריאת האמת מרטיטת הלבבות של ישעיה הנביא: **"שִׁמְעוּ אֵלַי יְדֹפִי צֶדֶק מִבְּקֶשֶׁי ה' הַפִּיטוּ אֶל צַדִּיק מִלִּפְתֵּי מִשְׁכַּת בּוֹר וְגִרְתָּם. הַפִּיטוּ אֶל אֲבִרְקָם אֲבִירָם... פִּי אֶחָד קָרָאתִי וְאֶבְרָכֶה וְאֶפְרָחוּ" (נא, א).**

שקריאה זו נועדה לפרסם את אמיתת יחוד ה' בעולם ומשום כך קבעה הרמב"ם בראש ספרו 'מורה הנבוכים', וברור שקריאה זו כוללת את מצוות ידיעת ה' ויחוד ה' וכל יסודות הדת המחשבתיים.

שכרו של אברהם אבינו

אברהם אבינו סיכן את עצמו ולחם בעוז כנגד עובדי עבודה זרה שהיו סביבו עד שביקשו להרגו, וקשה מאד להבין את תעצומות הנפש האדירות שהיו לאברהם אבינו לעמוד יחיד כנגד אומה גדולה, אכזרית וְשֹׁשֶׁה. ההסבר היחיד לעמידתו האיתנה והעקבית היא אהבתו העצומה לבורא עולם (מכח ידיעתו אותו): **"אֲבִרְקָם אֲבִירָ" (ישעיה מא, ח)**, שהיא היא אשר נטעה בו את האהבה האדירה לאמת, ואת כוחות הנפש המופלאים לבטוח בבורא עולם ולהתמודד בהצלחה עם כל הרדיפות שהיו מנת חלקו.

רבנו הרמב"ם התייחס לעמידתו האיתנה של אברהם אבינו בספרו 'מורה הנבוכים' (שם), וזה לשונו: "ואין ספק אצלי שהוא... כאשר חָלַק על שיטת כל בני אדם, היו מקללים ומבזים אותו ומזלזלים בו אותם התועים [רבנו אומר את זאת גם מתוך הניסיון שננטשה, וכן נוהגים...], **וכיון שסבל את כל זה בשל אמונתו בה' יתעלה והעדיף את האמת על כבודו** [כלומר שאברהם אבינו ויתר על כבוד עצמו וסבל רדיפות וביזיונות למען האמת], נֶאֱמַר לו' **וְאֶבְרָכָה מִבְּרָכָה ה', וְקִבְלָהָ אֵלַי, וְנִבְרַךְ וְכָךְ פֶּלַ מִשְׁפָּחַת הָאֲבִירָה** [בראשית יב, ג]. והיה תכלית ענינו [כלומר, בוא וראה למה זכה בשכר מסירותו] מה שאנו רואים היום מהסכמת רוב אנשי תבל לרוממו ולהתברך בזכרו, עד שמתייחס אליו מי שאינו מזרעו, ואין חולק עליו ולא בלתי יודע את גדולתו..." (הדברים המוסגרים באריחים הם הערותיו של מארי, ולא ניתן שלא לחוש בהזדהות העמוקה).

אברהם אבינו והרמב"ם

לאור כל זאת, מתברר מדוע הרמב"ם ראה את עצמו כממשיך דרכו של אברהם אבינו. רבנו הרמב"ם היה בדעה שתכליתה הראשונה של דת משה היא לחנך ולהורות לדעות ולהשקפות נכונות ולבער את העבודה הזרה וכל גרורותיה, וכפי שכתב במורה הנבוכים (ג, לז): **"כיון שהיתה מטרת כל התורה וצירה אשר עליו היא**

בקריאתו ההיסטורית המהדהדת הזו (שבכותרת) של אברהם אבינו (בראשית כא, לג), פתח רבנו הרמב"ם את כל ספריו (כך פתח גם את פירושו למשנה ואשר נשמט גם ממנהדרתו של מארי). וכך כתב מארי בהערותו לפסוק זה שקבע הרמב"ם בראש ספרו 'מורה הנבוכים': "ברור כי פתיחה זו באה בעקבות האמור באברהם אבינו... לרמז כי פעולתו בספר זה היא **המשך קריאתו של אברהם לפרסם את אמת יחוד ה' בעולם**".

הרמב"ם ראה את עצמו כממשיך דרכו של אברהם אבינו, ממשיך דרכו המחשבתית-פילוסופית, ממשיך דרכו בקריאה לכל באי עולם לייחוד ה', וממשיך דרכו בעמידה איתנה ונחושה כנגד דעות נפסדות והשקפות זרות.

קריאתו של אברהם אבינו

בספריו 'משנה תורה' (הלכות ע"ז פ"א) ו'מורה הנבוכים' (ג, כט), מתייחס הרמב"ם לקריאתו של אברהם אבינו, וזה לשונו שם בהתאמה:

"ועל דרך זו היה העולם מתגלגל והולך [בשגייה אחר עבודה זרה], עד שנולד עמודו של עולם שהוא אברהם אבינו... כיון שנגמל איתן זה, התחיל לשוטט בדעתו... ולבו משוטט ומבין עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מדעתו הנכונה. וידע שיש שם א-לוה אחד... וידע שכל העם טועים... וכיון שהכיר וידע, התחיל להשיב... ולומר שאין זו דרך האמת שאתם הולכים בה... כיון שגבר עליהם בראיותיו בקש המלך להרגו ונעשה לו נס ויצא לחרן. והתחיל לעמוד ולקרות בקול גדול לכל העם ולהודיעם שיש א-לוה אחד... עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא, שנֶאֱמַר 'וְקָרָא שֵׁם בָּשֶׁם ה' א-ל עוֹלָם'... וכיון שהיו העם מתקבצין אליו... היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת...".

"וכאשר גדל עמודו של עולם ונתברר לו שיש שם א-לוה נִבְדָּל, לא גוף ולא כח בגוף, וְשָׁפָל אלה הכוכבים והגלגלים מעשיו, והבין אפסות אותם ההבלים אשר נתחנך עליהם, החל לסתור שיטתם ולבאר הפסד השקפותיהם, ופָּרַסם הפָּקָם, וקרא **בְּשֵׁם ה' א-ל עוֹלָם**, קריאה הכוללת מציאות ה' וחיידוש העולם מאת אותו הא-לוה". כאן כתב הרמב"ם שקריאתו של אברהם היא לידעת ה' ולהשקפת חיידוש העולם, ולפי כן מארי כתב

שמעו ותחי נפשכם - טלפון הלכה יומית מפי מורנו ורבנו הגאון הרב **רצון ערוסי** שליט"א 0779-110-110 הלכה יומית כל יום !!!

ארועים בחג הפסח

יום עיון במשנת הרמב"ם
ידיים ביום שני י"ז ניסן תשע"ו 25/4/2016
בבית הכנסת: "אבי דוד" בירושלים

*

הקבלת פני הרב

למ"ר הרב **רצון ערוסי** הי"ו
ידיים
ביום רביעי ד' חול המועד י"ט ניסן תשע"ו
27/4/2016
בבית כנסת "שיבת ציון" קרית אונו

"מאת כל איש

אשר ידבנו ליב"

לכל ידידי ואוהדי הליכות עם ישראל.
הליכות עם ישראל היום בסימן
התחדשות והתעוררות!
שמחים אנו לקרוא
לכל איש או אשה, צעיר ואיש שיבה
לקחת חלק ברעיונות חדשים ובחזיון הפעילות.
זוהי קריאת קודש לחזיון תורת הנצח והליכותיה.
חזק ונתחזק בעד עמינו!

מי שמעוניין לשמוע פרטים, מוזמן כבר עכשיו
להתקשר או שלח הודעת "ידיד".
ליצירת קשר: אבי חמדי 050-6576418
נועם עוזרי 052-5467887

החלה ההרשמה

לירחי כלה קיץ

בתאריכים:
כ"ז תמוז תשע"ו - ב באב תשע"ו
2/7/16-6/7/2016
בקיבוץ לביא

בהשתתפות מו"ר הרה"ג

רצון ערוסי הי"ו

לפרטים
מוטי-0529426613

“השתייה כדת”

הרב עידו פכטר יצ"ו

לכבוד חודש אדר וימי הפורים שנחגג בו, אבקש להציע פירוש לדברי רמב"ם ידועים אודות

השתייה בסעודת פורים, פירוש שזכיתי לחדש בימי חורפ"י. ידועים דברי התלמוד ממסכת מגילה (ז,ב):

אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפורקא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

הבא (שם; בתרגום): רבה ורבי זירא עשו סעודת פורים ביחד, השתכרו, קם רבה ו**שחט** לרבי זירא. למחר ביקש רחמים והחיה אותו. לשנה אחרת אמר לו: יבא אדוני ונעשה סעודת פורים יחד! אמר לו: לא בכל שעה ושעה מתרחש נס.

מכאן החיוב הידוע להשתכר בפורים. אך מה גבולה של השתייה? האם ההלכה רואה בעין יפה את איבוד הדעת המשתמע מכאן? ידועים דברי הגר"א, שטען "עד דלא ידע" - ולא עד בכלל. דהיינו, אין לדעתו להגיע לידי מצב של "לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". אין זו דרכה של היהדות ולא של ההלכה. מנגד, לדברי רבנים אחרים, ומהם אדמו"רים, טענו כי יש להבין דברי גמרא זו כפשוטם, ועודדו את איבוד הדעת המשתמע מכאן.

קרב לודאי שהרמב"ם לא סבר שאכן כל הסיפור הזה התרחש במציאות. כפי שהוא סובר ביחס לסיפורי מופתים רבים בתלמוד (בהתבסס על גישת רבנו חננאל), כנראה כל הסיפור הזה התרחש **בחלום**. רבה לא שחט באמת את רבי זירא וממילא לא החייה אותו באמת. זה חלום שהוא חלם. השאלה היא מדוע התלמוד נדרש להביא סיפור מופלא כזה שאירע בחלום?

מה הייתה **דעתו של הרמב"ם** בעניין? כך פוסק הרמב"ם (הלכות מגילה ב, טו):

"כיצד חובת סעודה זו? שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר ויירדם בשכרות".

הרמב"ם סובר שרמת השכרות המתבקשת היא "עד שיירדם בשכרות". מניין למד כן? ככל הנראה, כך הרמב"ם הבין את דברי רבא "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". כיצד אדם אינו מבחין בין רע וטוב? והרי ההבחנה בין המן הרשע למרדכי הצדיק היא פשוטה וטריוויאלית? הרמב"ם כנראה הבין שאת איבוד ההבחנה האדם משיג בשיניתו, ומכאן למד שיש להירדם בשכרות.

* * *

אני מבקש להציע מקור נוסף לדברי הרמב"ם. בהמשך הסוגייה בתלמוד שם, מביאה הגמרא את הסיפור הידוע

תחיית המתים

דרכו אין הנס חלק ממערכת הגמול, ואם כן חוזרת השאלה: במה חשיבותו? יש שרצו לומר שמאחר שלפי הרמב"ם זכיותו של כל אדם בחיי העולם הבא הינה לפי מה שזכה להבין ולהשיג ממדותיו של הקב"ה, נמצאו צדיקים רבים ללא שכר ראוי, שכן בגלל חיי הצער שעברו לא הצליחו להרבות בלימודם ובמה יזכו, לכן בעזרת תחיית המתים יזכו לקום בימי שקט ושלווה שיאפשרו להם השלמה של הלימוד החסר, ואחרי מותם השני יזכו לשכרם המושלם. הקושי שנותר בשיטה זו הוא שעדיין לא ברור היכן ימתינו נפשות צדיקים אלו לאחר מותם וכיצד יוחזרו לעולם החומר לאחר שנגאלו מקשייו.

הרב **קאפח** הציע לפתרון השאלה הסבר אחר, ולפיו יש לזכור את ההבחנה בין הנשמה והנפש שפעמים רבות אנשים מחליפים ביניהן (מו"נ א,מא). במות הצדיק תגיע נפשו, שאותה קנה ופיתח בעמל רב, אל חיי העולם הבא שפלו רוחני ואין לו דבר עם החומר והגשמיות. לכן אין לנפש עוד שייכות עם זמן וחומר, ולא תשוב לחיות בגוף כלשהו. אולם הנשמה שהפעילה את הגוף מיום היוולדו וניטלה ממנו במותו, היא תוחזר לצדיקים לזמן מסוים **כנס** שהקב"ה החליט לעשות בעולמו. לשאלה מה חשיבותו המיוחדת של נס זה, יש לפנות לדברי הרמב"ם המסביר באגרתו שנס זה, מורה על אמונתנו באפשרות קיומם של כל הניסים בעולם. לכן חשיבותו של יסוד תחיית המתים קיימת, למרות ההבדלים הגדולים שקיימים בין חכמי ישראל בהבנתו. ולפי הרמב"ם, אין חשיבות גדולה לעיסוק בפרטי הנס, שכן כל חשיבותו - בהיותו נס "יצוגי", והאמונה בכך שיתקיים, מבטאת את האמונה בשליטת הקב"ה בעולמו, ממש כפי שקיום השבת מבטא את אמונתנו שהוא ברא עולם זה יש מאין בששת ימי המעשה (היסוד הרביעי, שהוא הקדמון שחידש את עולמו).

י"ג עיקרים קבע הרמב"ם כבסיס עולמה הרעיוני של היהדות, והאחרון שבהם הוא להאמין שהקב"ה עתיד **להחיות מתים** באחרית הימים. קביעה זו התבססה על פסוקי ספר דניאל בעיקר (יב,ב; יג) ודברי חז"ל במקומות רבים (לדוגמה, במשנה סנהדרין י"א). ישנם אמנם גם פסוקים בתורה ובנביאים (דברים לב,לט, יחזקאל לז, א-יב ועוד), אלא שבהם נחלקו חכמי ישראל **אם כוונתם לתחיית מתים ממש או שהם משל לתחייתו של עם ישראל** לאחר שגלה ופוזר ונחשב כבר לעם מת. מהותו של נס זה העסיקה רבים, שכן דברים רבים מעורפלים בו, כגון: מתי יתרחש? מי הם שיקומו? האם ימותו שוב לאחר מכן? במה חשיבותו של נס זה מכל שאר הניסים? ובעיקר, כיצד הוא משתלב עם מושגים אחרים של התורה: ימות המשיח והעולם הבא?

רס"ג ואחרים סברו שתחיית המתים היא חלק ממרכיבי הגמול באחרית הימים, נפשות המתים כולם יקומו ליום דין גדול ויקבלו על פיו את גמולם אם לטוב ואם לרע. אחרים סברו, שהצדיקים לבדם יקומו לפני ימות המשיח כדי לראות את התממשות הבטחות הגאולה שלא זכו לה. רבים סבורים שטבעו של העולם ישתנה מטבעו של העולם שלנו וידמה יותר לימי גן העדן של אדם הראשון. **הרמב"ם** דחה אפשרות של טבע אחר, שכן הטבע מבטא את חוכמתו של הקב"ה, וזו אינה משתנה. גם לא מתקבל על הדעת לפי שיטתו, שנפש שנפרדה מהגוף וכל הקשור אליו תחזור אליו. בשל כך, היו שפקפקו האם אכן הוא האמין בנס תחיית המתים כפשוטו, וסברו שלדעתו מדובר רק במשל לחיי העולם הבא, ועוד הצעות דומות.

כנגד דעות אלו שנשמעו עוד בימיו, יצא הרמב"ם **באגרת תחיית המתים**, וקבע בצורה ברורה שמדובר בנס במובנם הפשוט של המלים, אלא שלא ברור מתי הוא יקרה, לפני או אחרי ימות המשיח; וכן לא ברור כיצד בדיוק יתרחש, אלא שצורתו של הנס איננה חשובה כלל, וראוי שלא להתעסק עם פרטים אלו שאינם משנים דבר בעבודת שמים. נמצא שלפי

נועדה ללמד אותנו הלכות סעודת פורים, ואין להוציאה כלל מקשרה.

הצהריים יגיע לכרך ירושלים? 2. שאדם יהיה פטור כלל מפורים, למשל כמו השנה, ירושלמי שביום ראשון אחר הצהריים נאלץ ללא תכנון מראש להגיע לעיר?

ת. לפי רבינו, אין מצב כזה שיתחייב בשני פורים או יהיה פטור לחלוטין, לא כפרז ולא כמקף. כי לעולם הזמן הקובע הוא ליל ארבעה עשר לפרז ולמקף. ולהיפך, לשיטה שעל פיה פוסקים האחרונים, הרי שיש מצבים שיתחייב בשני פורים, או יהיה פטור לחלוטין, כפי שכתב הגר"ע יוסף זצ"ל. ומסקנות אלו צ"ע, כי במצבים כאלה, תימא שלא התייחסו אליהן חכמי התלמוד והגאונים.

ש.א. האם בחור שעובד אך עדיין סמוך על שולחן הוריו, חייב במצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים וזכר למחצית השקל? ב. האם יוצא ידי חובת משלוח מנות שנותן לאחד משבעת קרוביו? ג. כמה זה מחצית השקל כיום?

ת.א. כן, הוא חייב. אלא שיכול הוא לתת "משלוח מנות" בשותפות עם הוריו, אם יש בכל משלוח, מנות רבות ומשלוחים רבים. ב. כן. ג. ראשית, מחצית השקל בימינו – אינו חובה. מחצית השקל בימינו, לפי רבינו, שוויו של 8.5 גרם כסף טהור. אפשר להתעדכן, מה ערך גרם כסף טהור. ולדעתי, ניתן אפילו בפחות, הואיל והחישוב הנ"ל הוא לפי 348 שעורים לשקל, שהוא השקל המוסף, בעוד שהשקל של התורה הוא 320 שעורים. בבירור מקצועי, שערכנו היום, השוויו של גרם כסף הוא 1.95 ש"ח כפול 8.5 = 16.575 ש"ח.

מתפלל, מדליק נרות שבת וכי"ב. **ש.1.** האם בתחילת בית שני התרחש פורים? 2. האם כל היהודים הלכו למשתה מלבד אסתר ומרדכי? 3. האם האיטור ללכת למשתה היה משום שאסור לעשות משתה יחד עם גויים? 4. למה לפי הפשט מרדכי לא השתחוה להמן? 5. האם רק מרדכי לא השתחוה להמן? האם לא סיכן את חייו היהודים? 6. למה לפי הפשט המן רצה להרוג את היהודים? האם בגלל שמרדכי לא השתחוה אליו? 7. איך הגיעו הבגדים וכלי המקדש לאחשוורוש?

ת.1. כן. 2. הרבה מהם, ועל כל פנים מהבולטים שבהם בשושן. 3. זו סיבה אחת, אבל בעוונות יניו היו באותם משתאות גם מופעי עירום וכי"ב. 4. הן משום חשש ע"ז, והן משום שהייתה ביניהם יריבות בענייני בניין בית המקדש השני, וזכות עם ישראל לקיום בכלל, ובארץ הקודש בפרט.

5. לפי הפשט, רק מרדכי לא השתחוה. ואכן, לדעת חלק מחכמי ישראל היה בהתנהגותו סיכון לכלל הציבור, אבל אפשר שמרדכי ידע ברוח הקודש את סוף המאבק, או שלפי התחזית המדינית והפוליטית ידע שסופו ליפול. 6. גם בלי זה, מדובר בשונא ישראל, עמלקי מבטן ומלידה. 7. הם עברו מהשלטון הבבלי לשלטון הפרסי, שהרי פרס כבשו את בבל, שכבשה את ארץ הקודש. **ש.1.** לדעת הרמב"ם, האם יש אפשרות: 1. שאדם יתחייב בפורים יומיים, למשל כמו השנה, בן עיר שביום ראשון אחר

כיצד הבינו כן? **ת.** אמנם רבינו, בהלכות תפילה יד, סתם ולא פירש כשמנה את חנוכה ופורים בין הימים שבהם אין נופלים על פניהם, אך בהל' מגילה וחנוכה ב יג, הוא כתב שאין מספידים ואין מתעניין ב"ד באדר ובט"ו באדר, גם באדר ראשון. ומזה נלמד לעניין נפילת פנים.

ש. אשאל את מו"ר אודות המגילה. מה המנהג שלנו יהודי תימן לפי הרמב"ם ומורי יוסף קאפח זצ"ל בגלילת המגילה בעת הקריאה, האם מניחים לה ליפול? האם כורכים ומגלגלים כספר?

תורה? האם יש הבדל בין החזן לציבור? האם מגלגלים את הדפים כלפי מטה כמו קימט של דף? **ת.** הקורא לציבור – משלש אותה, וכדי שלא תתגולל על הארץ, תולה היריעה בידו האחת. היושבים – השתדלו לפרשה כמה דפים כי אין מקום, וקימטו אותה והשאירו פריסה.

ש. האם מחלל שבת יכול לקרוא את המגילה עבור אשתו? **ת.** מבחינה עקרונית, מחלל שבת בפרהסיא (לא מחלל שבת בצינעה) – כגוי לכל דבר, ולא יוכל להוציא ידי חובה את אשתו בקריאת המגילה. אבל מבחינה מעשית, לא כל מחלל שבת בפרהסיא נידון למעשה כגוי, כי יש גדר של מחלל שבת בפרהסיא לתיאבון, כי הוא מקדש בשבת,

ש.1. אני תימני ואשתי לא. בנוגע לקריאת מגילת אסתר, האם אשתי יוצאת ידי חובה בקריאת המגילה בתימנית? היא מבינה מילה פה ומילה שם. או שאקרא לה בבית בעברית? 2. יש לנו לתת מעשר מכספי החתונה: א. האם ניתן לתת את כספי המעשר ל"מכון משה" להוצאת הדיסק של הרה"ג קאפח למורה הנבוכים דוקא? ב. האם חלק מכספי המעשר ניתן לעשות בהם תכנית חיסכון לילדים שיהיו בע"ה? ואם כן כמה? חצי? 3. בשבת קיבלתי מכה באצבע ברגל, והיא נקרעה לי בחלקה העליון וירד הרבה דם, האם היה מותר לי לשים פלסטר (ללא יוד) כדי שאותו חלק לא ייתלש אלא יתאחה? 4. האם מותר לקחת כדור אקמול בשבת בשל כאבי בטן חזקים? האם גם לחולה שאין בו סכנה?

ת.1. קריאה בתימנית היא קריאה בלשון הקודש, וכל יהודי ששמע קריאת המגילה בלשון הקודש, יצא ידי חובה, אף שאינו מדבר בלשון הקודש, כי הוא מבין את כללות העניין. עם כל זאת, בוודאי שאתה רשאי לקרוא לה את המגילה בהיגוי שהיא מבינה. 2. א. לא. רק אם דיסקים כאלה יועדו למכור לת"ח נזקקים בזול יותר - מותר. ב. מזונות ילדים קטנים וצרכיהם הן חובה על האב, אבל האב יכול לתת מכספי מעשר לבנים וננות גדולים, נזקקים, שתמיכתו בהם היא בגדר צדקה. 3. מותר. 4. מותר.

ש. מדוע בסידור "שיח ירושלים" נאמר (לאחר תפילת מנחה, בהערה), שמשמע מדברי הרמב"ם (הל' תפילה פ"ה הל' יד) שאין נפילת אפיים ב"ד וט"ו אדר א'?

מחנך שו"ת באתר "מורשת" www.moreshet.co.il ואתר "נצח ישראל" www.net-sah.org

לכונן אל יוסף, אֲשֶׁר יֵאמֵר לָכֶם תַּעֲשׂוּ

לק"י

יום שני, כו בשבט לסדר "ושכנתי בתוכם" [ה'תשנ"ד], בש"ה [לשטרות].

[תשובה]
ב"ה
לשאלותיו,

כה"ר, שלמך יסגי לעלם שתי שאלות עמדי.

א. כיצד המנהג בט"ו באדר שחל בשבת, לענין הסעודה ומשלוח מנות.
ב. אם נהגו הבכורות להתענות בע"פ.

אודה לכה"ר אם ישיב לי בזה, ועליו תב"ט [= תבוא ברכת טוב]

ספיר בן יחיאל משה.

א. לדעת הרמב"ם, וכפי שאנו נוהגים כיום בירושלם הרי סעודת פורים ומשלוח מנות ומתנות לאביונים בשבת, אין הכרח לתת כסף למתנת פורים אפשר באוכל כפי שכתב הרמב"ם. וכך "על הנסים" בשבת. מקדימין רק קריאת המגלה ביום יד, היינו ביום ששי ולא יותר.
ב. לא נהגו בתימן להתענות הבכורות בערב פסח, ולדעת הרמב"ם אסור להתענות בערב פסח וכפי שביררתי בבאורי למשנה תורה של הרמב"ם.

בכ"ר יוסף קאפח

בית הדין

לדיני ממונות

בראשותו של הרה"ג

רצון ערוסי שליט"א

רב העיר קריית אונו
וחבר מועצת הרה"ר לישראל
קורא לציבור הרחב
להתדיין רק ע"פ דין תורה
בכפוף לחוק הבוררות.

לפרטים, יש לפנות אל מזכיר
ב"ה"ד בפקס:

1533-5351119

או באמצעות פנייה בכתב לבקשת
בוררות, בציון פרטי הצדדים
המלאים והמדויקים, לכתובת:
בית הדין לדיני ממונות, ת.ד. 211
קריית אונו 55100

דוא"ל:

bdmamonot@gmail.com

